

Številka: 00104-80/2019/6

Datum: 9. 5. 2019

**Odgovor na poslansko vprašanje Suzane Lep Šimenko v zvezi z revizijskim poročilom
Računskega sodišča Republike Slovenije glede ohranjanja pitne vode**

Državni zbor Republike Slovenije je na Vlado Republike Slovenije naslovil poslanska vprašanja poslanke Suzane Lep Šimenko v zvezi z revizijskim poročilom Računskega sodišča (v nadaljnjem besedilu: RS) glede ohranjanja pitne vode, ki se glasijo:

1. Zakaj se o preseženih mejnih vrednostih nitratov in atrazina ni obveščalo prebivalcev, ki pijejo vodo iz teh črpališč?
2. Na katerih 9 od 59 črpališč Dravske kotline so bile presežene mejne vrednosti nitrata, atrazina, destil-atrazina, metolaklora ter bromacila glede na Uredbo o stanju podzemnih voda in Pravilnik o pitni vodi?
3. Kako je mogoče, da je v podzemnih vodah prisoten pesticid atrazin, ki je od leta 2002 prepovedan? Zakaj Ministrstvo za okolje in prostor ni raziskalo vzrokov, zaradi katerih je atrazin še vedno prisoten?
4. Kako ocenjujete ravnanje Ministrstva za okolje in prostor glede ohranjanja čiste pitne vode?
5. Kaj bo Vlada RS naredila, da se bo stanje pitne vode na treh kritičnih območjih (Dravska, Savinjska in Murska kotlina) izboljšalo?

V nadaljevanju vam odgovarjamo na zgoraj navedena vprašanja:

1. Kakovost pitne vode ureja Pravilnik o pitni vodi (Uradni list RS, št. 19/04, 35/04, 26/06, 92/06, 25/09, 74/15 in 51/17; v nadaljevanju Pravilnik), ki določa zahteve, ki jih mora izpolnjevati pitna voda z namenom varovanja zdravja ljudi pred škodljivimi učinki zaradi onesnaženja pitne vode. V okviru teh zahtev določa obveznost spremljanja pitne vode (monitoring) na pipah uporabnikov pitne vode, ki ga zagotavlja Ministrstvo za zdravje, nadalje določa, da upravljavci vodovodov izvajajo notranji nadzor, s katerim se prepoznava morebitno mikrobiološko, kemično ali fizikalno onesnaženje pitne vode, ki lahko predstavlja potencialno nevarnost za zdravje ljudi. Pravilnik določa tudi zahteve glede obveščanja uporabnikov pitne vode v primeru izvajanja ukrepov za odpravo neskladnosti in v primeru izdanega ukrepa omejitve ali prepovedi uporabe pitne vode.

Uporabnike pitne vode obveščajo upravljavci vodovodov skladno z »Navodili za obveščanje uporabnikov pitne vode, ZIRS, NIJZ in NLZOH«, ki so objavljena na spletnih straneh [Nacionalnega inštituta za javno zdravje](#). Za nadzor nad obveščanjem je pristojen Zdravstveni inšpektorat Republike Slovenije (v nadaljevanju ZIRS). Po poročilih ZIRS v zadnjih letih ni bilo ugotovljenih večjih odstopanj od navedenih navodil o obveščanju uporabnikov pitne vode.

2. Državni monitoring stanja vodnih teles podzemnih voda skladno z Zakonom o varstvu okolja (Uradni list RS, št. 39/06 – uradno prečiščeno besedilo, 49/06 – ZMetD, 66/06 – odl. US, 33/07 – ZPNačrt, 57/08 – ZFO-1A, 70/08, 108/09, 108/09 – ZPNačrt-A, 48/12, 57/12, 92/13, 56/15, 102/15, 30/16, 61/17 – GZ, 21/18 – ZNOrg in 84/18 – ZIURKOE) in njegovima

podzakonskima aktoma, in sicer Uredbo o stanju podzemnih voda (Uradni list RS, št. 25/09, 68/12 in 66/16) in Pravilnikom o monitoringu podzemnih voda (Uradni list RS, št. 31/09), zagotavlja Agencija RS za okolje (ARSO). V okviru tega državnega monitoringa se spremlja stanje vodnih teles podzemnih voda z odvzemanjem vzorcev iz samega telesa podzemne vode, torej odvzemanjem vzorcev naravne vode, brez kakršnekoli predhodne obdelave.

ARSO v okviru državnega monitoringa stanja vodnih teles podzemnih voda zagotavlja vzorčenje in analize vzorcev za oceno kemijskega stanja vodnih teles podzemnih voda na merilnih mestih t.i. monitoring mreže. S programi državnega monitoringa stanja vodnih teles podzemne vode se ugotavlja povprečno kemijsko stanje posameznega vodnega telesa podzemne vode, kot to določajo predpisi. Vzorce podzemne vode se odvzema v namenskih objektih (vrtinah), vodnjakih in naravnih ter zajetih izviri in tudi na nekaterih črpališčih pitne vode. Merilna mreža je vzpostavljena tako, da so merilna mesta čim bolj reprezentativna za ugotavljanje kemijskega stanja posameznega vodnega telesa podzemne vode in da je pokritost le-tega z merilnimi mesti čim bolj enakomerna. Tudi zaradi slednjega so v merilno mrežo državnega monitoringa vključena nekatera črpališča pitne vode, kljub temu, da so kot infrastruktura lokalnega pomena v pristojnosti upravljavcev in lokalnih skupnosti.

Pri vzorčenju v črpališčih pitne vode se zajema vzorce surove, neobdelane podzemne vode, še preden jo upravljavec črpališča obdeli in distribuira v sistem vodovodnega omrežja, do uporabnikov na pipe. Pri tem morajo vzorci vode odražati kemijsko stanje za čim večji del homogenega območja vodonosnika, ki je del vodnega telesa podzemne vode. Po Uredbi o stanju podzemnih voda (Uradni list RS, št. 25/09, 68/12 in 66/16) ima ARSO pristojnost vrednotenja rezultatov monitoringa podzemne vode in s tem v zvezi ugotavljanja ustreznosti na merilnih mestih za surovo, neobdelano podzemno vodo.

V program monitoringa stanja vodnih teles podzemne vode je bilo v letu 2018 vključenih 14 vodnih teles. Dobro kemijsko stanje je bilo ugotovljeno na 11 vodnih telesih, slabo kemijsko stanje pa na treh vodnih telesih, in sicer v Savinjski, Dravski ter Murski kotlini. Navedena vodna telesa imajo slabo kemijsko stanje podzemne vode že vrsto let. V vodnem telesu Dravska kotlina je bilo v letu 2018 v monitoring vključenih 26 merilnih mest, od tega je bil nitrat glede na Uredbo o stanju podzemnih voda (Uradni list RS, št. 25/09, 68/12, 66/16) presežen na 13 merilnih mestih, med katerimi je bilo eno črpališče, in sicer Šikole. Atrazin je bil v vodnem telesu Dravska kotlina presežen na štirih merilnih mestih, od tega na enem črpališču, v plitvem vodnjaku Skorba. Desetil-atrazin je bil presežen na enem merilnem mestu, metolaklor pa na dveh merilnih mestih, nobeno od teh merilnih mest ni črpališče. Prekoračitev okoljskega standarda za bromacil pa v vodnem telesu podzemne vode Dravska kotlina ni bilo.

Kakovost vode na pipah uporabnikov ni enaka kakovosti samega vodnega vira, torej surovi podzemni vodi, odvzeti iz okolja. Upravljalci vodovodov namreč vodo pred distribucijo v sistem za oskrbo s pitno vodo obdelajo (npr. klorirajo, ..), po izvedeni obdelavi pa mora voda ustrezati zahtevam za pitno vodo, kot jih določa Pravilnik o pitni vodi.

Iz večletnih podatkov monitoringa pitne vode, ki poteka v skladu z zahtevami Pravilnika o pitni vodi (Uradni list RS, št. 19/04, 35/04, 26/06, 92/06, 25/09, 74/15 in 51/17), pa je razvidno, da se povišane vrednosti nitratov v pitni vodi pojavljajo zlasti v severovzhodni Sloveniji na področjih intenzivnega kmetovanja. Po priključitvi manjših vodovodov na Pomurski vodovod v letu 2016 mejna vrednost za vsebnost nitratov v pitni vodi na pipah uporabnikov praktično ni bila nikjer presežena.

Kljub dolgoletni prepovedi uporabe pesticida atrazina, se le ta in njegovi razgradni produkti še vedno pojavljajo v pitni vodi na določenih območjih (predvsem na Dravskem polju). Po podatkih monitoringa pitne vode za leto 2017 so bil štirje vzorci pitne vode neskladni glede

vsebnosti atrazina oziroma njegovega razgradnega produkta desetilatrazina. Po določbah Pravilnika je mejna vrednost za pesticid ali njegov relevantni razgradni produkt 0,10 µg/l vode. V primerih neskladnih vzorcev so bile izmerjene vrednosti med 0,12 in 0,14 µg/l vode. Glede na ocene tveganja, ki jih je izdelal Nacionalni inštitut za javno zdravje na podlagi priporočil Svetovne zdravstvene organizacije, izmerjene vsebnosti atrazina in njegovih razgradnih produktov ne predstavljajo nevarnosti za zdravje ljudi. Kljub temu morajo upravljavci izvajati ukrepe za odpravo neskladnosti ter o tem obveščati uporabnike pitne vode.

Prekoračitve mejne vrednosti za metolaklor in bromacil v monitoringu pitne vode v obdobju 2015 do 2017 niso bile določene.

3. Problematika vsebnosti atrazina v podzemni vodi je obravnavana v Načrtu upravljanja voda na vodnem območju Donave za obdobje 2016-2021, ki je določen z Uredbo o načrtih upravljanja voda na vodnih območjih Donave in Jadranskega morja (Uradni list RS, št. 67/16).

Atrazin je pesticid, ki se je uporabljal v preteklosti v kmetijstvu. Že v letu 1991 pa bil je promet in uporaba atrazina z Odločbo o prepovedi prometa in uporabe strupenih substanc in iz njih izdelanih preparatov, ki se uporabljajo kot fitofarmacevtska sredstva (Uradni list RS, št. 29/96, 34/96, 35/97, 13/99 in 36/99 – ZKem) prepovedana. Omejitev se je kasneje prenesla na Zakon o fitofarmacevtskih sredstvih (Uradni list RS, št. 83/12), na osnovi katerega je bila v letu 2001 izdana Odredba o prepovedi in omejitvi prometa oziroma uporabe fitofarmacevtskih sredstev, ki vsebujejo določene aktivne snovi (Uradni list RS, št. 105/2001), ki je dovolila le večkomponentne FFS z atrazinom in popolnoma omejila uporabo na posameznih občutljivih območjih.

Kljub navedeni prepovedi atrazina kot fitofarmacevtskega sredstva se pojavnost snovi in njenih razgradnih produktov v podzemni in posledično tudi pitni vodi ni zmanjšala. Razloge je potrebno iskati v lastnosti snovi, predvsem obnašanja v podzemni vodi. Atrazin se namreč dokaj hitro razgradi v tleh, predvsem v aerobnih pogojih. Razgradnja v vodi v anaerobnih pogojih pa je počasnejša.

Atrazin se razgrajuje po poti hidrolize s pomočjo mikroorganizmov. Prisotnost mikroorganizmov v vodi je omejena in hidroliza v vodi pri običajnih pH ne poteka.

Prisotnost atrazina v podzemni vodi v anaerobnem območju, kjer je omejena prisotnost mikroorganizmov, pomeni zelo počasno razgradnjo snovi. Na podlagi navedenih podatkov se snov v teh plasteh bolj razredčuje, kot pa razgrajuje. Podobno velja za oba razgradna produkta atrazina, ki se tudi pojavljata v vodi. Izkušnje drugih držav kažejo, da je časovno okvir v katerem se snovi več ne zaznavajo v podzemni vodi in posledično pitni vodi, nekeje od 30 let po prenehanju uporabe snovi.

Ugotovljeni primeri prisotnosti atrazina in njegovih razgradnih produktov v podzemni vodi in posledično ponekod v pitni vodi so torej posledica obnašanja snovi v anaerobnih pogojih, ki jih nudi območje podzemne vode in je popolnoma skladno s podatki glede razgradnje, stabilnosti in nenazadnje mobilnosti v vodnem okolju podzemne vode.

V Načrtu upravljanja voda na vodnem območju Donave za obdobje 2016-2021 je v okviru ocene napredka pri doseganju okoljskih ciljev sicer ugotovljeno, da koncentracija atrazina na Dravskem polju z leti občutno pada.

4. Zagotavljanje javne oskrbe s pitno vodo je skladno z veljavnim Zakonom o varstvu okolja obvezna občinska gospodarska javna služba in jo torej zagotavljajo občine. Pri tem morajo

občine zagotavljati kakovost oz. zdravstveno ustreznost in druge predpisane ukrepe iz Pravilnika o pitni vodi (Uradni list RS, št. 19/04, 35/04, 26/06, 92/06, 25/09, 74/15 in 51/17). Prav tako morajo v primeru drugih vrst oskrbe s pitno vodo (npr. lastna oskrba) izvajanje predpisanih ukrepov iz pravilnika o pitni vodi zagotavljati upravljavci teh vodovodov. Ohranjanje čiste pitne vode, ko gre za oskrbo v vodovodnem sistemu, torej ni v pristojnosti Ministrstva za okolje in prostor.

Ministrstvo za okolje in prostor v okviru svojih pristojnosti skladno s predpisi na področju varstva okolja in upravljanja voda skrbi za varstvo virov pitne vode, torej podzemne in površinske vode kot dela okolja.

Tako Zakon o vodah (Uradni list RS, št. 67/02, 2/04 – ZZdl-A, 41/04 – ZVO-1, 57/08, 57/12, 100/13, 40/14 in 56/15) v zvezi z navedenim določa, da je treba za posebno rabo vode (tudi za rabo vode za oskrbo s pitno vodo) pridobiti vodno pravico in da ima posebna raba vode za oskrbo s pitno vodo prednost pred rabo vode za druge namene. Zakon o vodah prav tako določa, da z namenom, da se zavaruje vodno telo, ki se uporablja za odvzem ali je namenjeno za javno oskrbo s pitno vodo pred onesnaževanjem ali drugimi vrstami obremenjevanja, ki bi lahko vplivalo na zdravstveno ustreznost voda ali na njeno količino, vlada določi vodovarstveno območje. Nadalje Zakon o vodah določa, da vlada v aktu o določitvi vodovarstvenega območja lahko omeji ali prepove dejavnosti, ki bi lahko ogrozile količinsko ali kakovostno stanje vodnih virov, ali zaveže lastnike ali druge posestnike zemljišč na vodovarstvenem območju, da izvršijo ali dopustijo izvršitev ukrepov, s katerimi se zavaruje količina ali kakovost vodnih virov. Omejitve se nanašajo na prepoved ali določitev posebnih pogojev pri posegih v prostor, pri opravljanju dejavnosti ali pri prevozu blaga ali ljudi, pri tem pa zakon ne omogoča zmanjšanja ravni varstva z vidika ekonomike. Zakon o vodah določa tudi, da ima posebna raba vode za oskrbo s pitno vodo prednost pred rabo vode za druge namene.

Prednost oskrbe s pitno vodo pred drugimi vrstami uporabe vode je dodatno utemeljena tudi z ustavno pravico do pitne vode, ki poudarja, da vodni viri služijo prednostno in trajnostno oskrbi prebivalcev s pitno vodo.

5. Ukrepe za zagotavljanje predpisane kakovosti pitne vode, kot to določa Pravilnik o pitni vodi (Uradni list RS, št. 19/04, 35/04, 26/06, 92/06, 25/09, 74/15 in 51/17), morajo zagotoviti upravljavci sistema za oskrbo s pitno vodo. V primeru javne oskrbe s pitno vodo so to občine oz. s strani občine skladno z Zakonom o gospodarskih javnih službah (Uradni list RS, št. 32/93, 30/98 – ZZLPPO, 127/06 – ZJZP, 38/10 – ZUKN in 57/11 – ORZGJS40) določeni izvajalci javne službe, saj gre v primeru javne oskrbe s pitno vodo za obvezno občinsko gospodarsko javno službo. Sam Pravilnik o pitni vodi ter spremljanje izvajanja zahtev iz Pravilnika o pitni vodi je v pristojnosti Ministrstva za zdravje oz. javnih zavodov na področju javnega zdravja, ustanovljenih v ta namen.

Poleg navedenega Zakon o vodah določa, da z namenom, da se zavaruje vodno telo, ki se uporablja za odvzem ali je namenjeno za javno oskrbo s pitno vodo pred onesnaževanjem ali drugimi vrstami obremenjevanja, ki bi lahko vplivalo na zdravstveno ustreznost voda ali na njeno količino, določi vodovarstveno območje. Vodovarstveno območje določi Vlada RS, ki v aktu o določitvi vodovarstvenega območja določi tudi vodovarstveni režim. V tem okviru določi zlasti meje vodovarstvenega območja, meje notranjih območij, ukrepe, prepovedi in omejitve na vodovarstvenem območju in posameznih notranjih območjih (vodovarstveni režim), vrsto rabe vodnega telesa, lokalne skupnosti, če je vodno telo namenjeno oskrbi prebivalstva s pitno vodo, ter nadzor nad izvajanjem predpisanega režima. Uredbe o vodovarstvenih območjih med drugim jasno določajo prepovedi ter omejitve oziroma pogoje v zvezi z ravnanjem z zemljišči in gozdom, v tem okviru tudi s kmetijskimi zemljišči.

Vlada RS je tako v skladu z Zakonom o vodah:

- že leta 2007 sprejela Uredbo o vodovarstvenem območju za vodno telo vodonosnikov Dravsko-ptujskega polja (Uradni list RS, št. 59/07, 32/11, 24/13, 79/15), Uredbo o vodovarstvenem območju za vodno telo vodonosnikov Ruš, Vrbanskega platoja, Limbuške dobave in Dravskega polja (Uradni list RS, št. 24/07, 32/11, 22/13, 79/15) in Uredbo o vodovarstvenem območju za vodno telo vodonosnika Apaškega polja (Uradni list RS, št. 59/07, 32/11, 22/13, 79/15),
- leta 2011 sprejela Uredbo o vodovarstvenem območju za vodno telo vodonosnikov za območja občin Šmartno ob Paki, Polzela in Braslovče (Uradni list RS, št. 98/11),
- leta 2016 sprejela Uredbo o vodovarstvenem območju za vodno telo vodonosnikov za območje Celja in Žalca (Uradni list RS, št. 25/16).

Poleg navedenih uredb vlade so za varstvo virov pitne vode, ki še niso zavarovani z uredbami vlade, v uporabi občinski odloki, ki so veljali na dan uveljavitve Zakona o vodah v letu 2002.

Hkrati se na območjih, kjer se za varstvo virov pitne vode še vedno uporabljajo občinski odloki o varstvenih pasovih, ali viri pitne vode še niso zavarovani:

- na območju Dravske kotline pripravlja Uredba o vodovarstvenem območju za vodna telesa vodonosnikov na območju občine Ormož,
- za območje Murske kotline pripravljajo strokovne podlage za določitev vodovarstvenih območij za območje Pomurskega vodovoda – Sistem A, Sistem B in Sistem C, na podlagi katerih se bo pripravil osnutek Uredbe o vodovarstvenih območjih za to območje.